

Omaishoitajaliitto

Ajankohtaista omaishoidossa ja kuulumisia Omaishoitajaliitosta

Omaishoidon maakuntapäivä, 19.9.2018 Ylivieska
Aluevastaava Sirpa-Sari Borg-Holopainen

Lähellä ja tukena

Esityksen teemoja:

Mikä on Omaishoitajaliitto ry

Ajankohtaista omaishoidossa

- näkökulmia, omaishoidon moninaisuus
- nostoja muutoksista, pohdintoja tulevaisuudesta, miten käy omaishoidon sote- ja maakuntauudistuksessa?
- liiton vaikuttamistyöstä

Liiton tarkoituksena on toimia omaishoitajien ja omaishoitoperheiden aseman parantamiseksi ja tukemiseksi, tukea paikallisyhdistysten toimintaa sekä osallistua kansainväliseen yhteistyöhön

Perustettu 1991

Paikallisyhdistyksiä 70
Henkilöjäseniä yli 12 500

Keskustoimisto Helsingissä

Aluetoimistot:
Kuopio, Raahel, Salo ja
Tampere

Henkilökuntaa 21

- **Vaikuttaminen ja edunvalvonta**
- **Ohjaus, neuvonta, koulutus**
- **Aluetyö**
- **Tuetut lomat omaishoitajille lomajärjestöjen kanssa**
- **OmaisOiva-toiminta (Ovet-valmennus®)**
- **Kehittämishankkeet**
 - Suomen omaishoidon verkosto
 - Jangsterit 2016-2019
 - Kuppi nurin 2017-2020
- **Viestintä, tiedotus, julkaisut**
- **Kansainvälinen toiminta**

Omaishoito Suomessa

Omaishoitaja pitää huolta läheisestään, joka sairaudesta, vammaisuudesta tai muusta erityisestä hoivan tarpeesta johtuen ei selviydy arjestaan omatoimisesti.

Suomen omaishoidon verkosto

"Omaishoitaja on hoidettavan omainen tai muu hänelle läheinen henkilö, joka on tehnyt omaishoitosopimuksen."
Omaishoitolaki
2006

Lähde: Kansallinen omaishoidon kehittämissuunnitelma. Raportteja ja muistioita (STM) ja Sotkanet -tilastotietokanta

Omaishoidon monimuotoisuus, kehittämishaasteita

Omaishoidon tärkein motiivi on suhde, joka ei ole syntynyt hoidon tarpeen perusteella, vaan on olemassa siitä riippumatta (VTT Tuula Mikkola).

- Suurin osa hoitaa omaisiaan ilman omaishoidon tukea, vaikka hoidettavan avun tarve saattaisi sitä edellyttää.
- Keskustelu painottuu ikäihmisiin ja omaishoidon tuen saajiin.
- Omaishoitotilanteet ovat monimuotoisia ja asettavat vaatimuksia yksilölliselle tuelle.
- Omaishoitoperheen näkemyksiä omaishoidon järjestämisessä ja omaishoitotilanteen tukemisessa yksilöllisesti tulee kuulla ja kuunnella käyttäjälähtöisesti, asiakasmyönteisesti.
- Miten pidämme muutoksessa huolta kaikista tukea tarvitsevista omaishoitoperheistä ja muistamme omaishoidon kokonaiskuvan?

Omaishoitaja = ”yleiskone, häkkilintu, roskalaatikko”?

- Omaishoitajuuden lähtökohtana on elämänmuutos
 - puoliso, lapsi tai vanhempi ei enää ole kuin ennen tai kuten odotettiin
 - omat ja perheen suunnitelmat ja tulevaisuuden odotukset muuttuvat
 - ihmissuhteeseen mukaan hoivasuhde.
- Omaishoitajalle tulee uusia tehtäviä ja vastuita
 - harjoittelu-aikaa ei juuri ole ja moni asia opitaan kantapäähän kautta.
- Elämäntilanne voi tuntua kohtuuttomalta
 - arjesta selviäminen vie voimavarat
 - samalla yhteiskunta vaatii hakemuksia, lausuntoja ja todisteita hoitamisesta ja sen raskaudesta.

Palvelujärjestelmä omaishoitoperheiden tukena

Kunnan palvelut

- Omaishoidon tuki
- Sosiaalityö
- Kotihoito: kotisairaanhoido ja kotipalvelu
- Päivätoiminta ja päiväsairaala
- Tilapäishoito ja laitoshoido
- Vammaispalvelulain piiriin kuuluvat palvelut
- Asumispalvelut ja palveluasuminen
- Perusterveydenhuolto ja erikoissairaanhoido
- Kuntoutus

Muut palvelut

- Kela
 - ✓ vammaisetuudet
 - ✓ kuntoutus
 - ✓ tulkkauspalvelut
 - ✓ erityishoitoraha, sairauspäiväraha, lääke- hoito- ja matkakorvaukset, eläkkeet
- Järjestöt ja seurakunnat
- Yksityiset palvelujen tuottajat
- Vakuutusyhtiöt
- Tulli, Trafi (Ajovarman), ARA

Omaishoito haastaa palvelujärjestelmää monimuotoisuudellaan

- Omaishoitaja järjestee ja koordinoi usein hoidettavan sosiaali- ja terveyspalveluja ja tarvitsee tähän hyvän palveluohjauksen ja yhteyshenkilön.
- Järjestelmät eivät tunnista omaishoitajaa yleensä asiakkaana etenkin terveydenhuollossa, jolloin esim. tiedon saanti ei toteudu.
- Sosiaali- ja terveystoimet eivät tunne toistensa palveluja, ammattilaiset eivät osaa ohjata omaishoitajaa tukien ja palvelujen luokse terveydenhuollossa.

Tärkeitä näkökulmia pohdittavaksi

- **Palvelut:** Selkeä omaishoidon polku ja palveluohjausprosessi
 - huomioon omaishoidon monimuotoisuus ja eri tilanteet
 - sekä sopimukseton omaishoitaja.
- **Päätöksenteko:** Riittävästi asiantuntijuutta monimuotoisuuteen, moniammatilliset tiimit (kuka/ketkä päättävät) ja tarkoituksenmukainen asiakasmäärä yhtä työntekijää kohden.
- **Palkkio:** Kriteerit ja tukiluokat eri tilanteet huomioiden.
- **Vapaa:** Eri järjestämistavat, eri tilanteisiin vaihtoehtoja.
- **Perhehoito:** Kenelle sopiva ja tarkoituksenmukainen?
- **Muu tuki omaishoitajalle:** Valmennus, koulutus, ohjaus ja neuvonta, kuntoutus, virkistys ja sosiaalinen tuki, erityistilanteet...

Hoitopalkkio omaishoitajalle (2018)

- hoidon sitovuuden ja vaativuuden mukaan
 - väh. 392,57 €/kk
 - väh. 785,14 €/kk (raskas siirtymävaihe)
- muut palkkioluokat kuntakohtaisia
- ennakonpidätyksen alaista tuloa

Palvelut hoidettavalle

- hoito- ja palvelusuunnitelma, asiakassuunnitelma

Vapaapäivät omaishoitajalle

- kaikille väh. 2 vrk/kk (1.7.2016 alkaen)
- ympärivuorokautisesti tai jatkuvasti hoitoon sidotut edelleen 3 vrk/kk
- hoitovuorokausi max. 11,40 € (2018)

Omaishoitajan hoitotehtävää tukevat palvelut: kunnan on tarvittaessa järjestettävä

- hyvinvointi- ja terveystarkastuksia
- sosiaali- ja terveyspalveluja
- koulutusta ja valmennusta (valmennusta koskeva muutos voimaan 1.1.2018)

Eläkkeen karttuminen ja tapaturmavakuutus

Lain muutosten seurauksena

Vaikutuksista omaishoidon tukeen kysely paikallisyhdistyksistä, kerätty liiton neuvonnasta ja tilaisuuksista jne:

- uusia sopimuksia on tehty mm. työssäkäyville
- valmennuksia ja hyvinvointitarkistuksia on käynnistetty
- ei kokemuksia tai tietoa SHL:n mukaisten vapaiden toteuttamisesta
- sijaishoidon vaihtoehdot lisääntyneet

- Käytetäänkö kuitenkaan vapaapäiviä – saako omaishoitaja tietoa sijaisvaihtoehdoista?

Omaishoidon tuen kriteerien yhdenmukaistaminen

Samaan aikaan lakimuutosten täytäntöönpanon kanssa on käynnistetty omaishoidon tuen kriteerien yhdenmukaistaminen eri alueilla sote- ja maakuntauudistuksen ennakoimiseksi

➡ yhdenvertainen kohtelu paranee, tavoitteena ja periaatteena tulisi olla mahdollisimman hyvä tuen taso

- näyttää siltä että:
 - osa tukea saaneista putoaa tuen ulkopuolelle
 - osalla tuki paranee, osalla heikkenee
 - kriteerit näyttävät tiukentuneen useilla alueilla
 - tukipalveluiden saatavuus ei ole yhdenvertaista maakuntien sisällä
 - Sopimuksia ei tehdä – kun odotetaan muutosta

Omaishoito sote-muutoksessa

- Omaishoito mukana sote-muutoksen eri työryhmissä, esimerkiksi
 - Ikäihmisten palvelut
 - Kotona asumisen tukemisen palvelut
 - Vammaispalvelut
 - Lasten ja nuorten palvelut
 - Mielensterveys- ja päihdepalvelut
- Tärkeää huomioida omaishoito eri työryhmien välisillä rajapinnoilla, sillä arjessa omaishoito toteutuu vahvasti terveyden- ja sosiaalihuollon keskiössä.
- Sosiaali- ja terveyspalvelut eivät vielä toimi saumattomasti ja asiakaslähtöisesti, vaan omaishoitoa tuetaan monesti kovin organisaatiolähtöisesti eri palveluyksiköistä. Omaishoitajan on tiedettävä, miten toimia, kun järjestelmä ei ohjaa.

Uutta tietoa tulossa

- THL on tekemässä kunnille kyselyn omaishoidon tuesta syksyllä 2018.
 - <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/omais-ja-perhehoidon-kyselytutkimus-ompe->
- Uutena kysymyksenä kysytään kunnilta omaishoitajille tarjottavasta/tarjotusta valmennuksesta.
 - Muuten kysely on pääpiirteissään samanlainen kuin vuonna 2012 tehty.

Kehitetään ikäihmisten kotihoitoa ja vahvistetaan kaikenikäisten omaishoitoa -kärkihanke

- Koti- ja omaishoidon valtakunnallisella uudistuksella halutaan varmistaa yhdenvertaiset koti- ja omaishoidon palvelut kaikkialla Suomessa.
- Testatut ja hyväksi havaitut mallit ja käytännöt otetaan maakunnalliseen ja/tai valtakunnalliseen käyttöön [maakunta- ja sote-uudistuksessa](#).
- Omaishoitajaliitto ja yhdistyksemme ovat mukana maakuntien hankkeissa
- Lisätiedot www.stm.fi/hankkeet/koti-ja-omaishoito

Liiton kannanottoja lakiluonnoksiin vuonna 2018

Valinnanvapaus (osana maku-sote-uudistusta, kuuleminen Stv 17.5.)

- Vastuuta lisää omaishoitajille, malli vaikeasti hahmottuva, palveluiden koordinoinnin haasteet, riskinä myös palveluiden viivästyminen, kun palvelut jakautuvat monelle taholle,, valtakunnalliset kriteerit omaishoitoon, jotta tasa-arvo eri maakunnissa, palveluohjauksen merkitys, digitaalisuuden rinnalla myös kasvokkainen, perinteinen palvelu, sosiaalipalvelut jäävät terveyspalveluiden ”jalkoihin”, henkilökohtainen budjetti ei saisi vaikuttaa omaishoidon tuen saamiseen

Asiakas- ja potilaslaki (Itsemääräämisoikeus 7/2018)

- Omaishoitaja tulisi määrittää vahvemmin ei vain rinnasteisena lähiomaisiin tai muihin läheisiin, alan ammattilaisten koulutus ymmärtämään omaishoitajan merkitys, ohjeistus itsemääräämisoikeuden edistämisestä asiakaan kotona (kotihoitossa ja omaishoitajan toiminnassa)

Asiakasmaksulaki (9/2018)

- Omaishoitajuuteen kannustaminen asiakasmaksupolitiikalla (maksuttomat palvelut), kohtuullistaminen ja perimättä jättäminen, omaishoidon vapaiden järjestelyistä aiheutuvat asiakasmaksut tulisi laskea maksukattoon, maksukattojen yhdistäminen (sosiaali- ja terveydenhuollon, Kela-korvatut matkat, lääkekulut)

Hallitusohjelma ja vaalitavoitteet

parhaillaan työstetään tavoitteita

- Omaishoidon aseman ymmärtäminen
- Yhdenvertaisuus omaishoidon tuessa
- Kannustavuus ryhtyä omaishoitajaksi
- Edellytykset omaishoitoon
- Omaishoitoyhteisön rahoituksen turvaaminen

www.omaishoitajat.fi

www.facebook.com/omaishoitajaliitto

www.instagram.com/omaishoitajat

www.twitter.com/omaishoito

